

Književnost.

Slovenska književnost.

Krško in Krčani. Zgodovinske in spominske črtice. Spisal Ivan Lapajne, meščanske šole ravnatelj. S podobami okrasil Srečko Magolič. Krško, 1894. Založil „Odbor za olepšanje mesta“ v Krškem. 8°. Str. 147. Cena 1 gld. — Neutrudljivi naš pisatelj nam podaja zopet delo in sicer povzeto iz njegovega obližja: vsestranski opis mesta Krškega. Že prvi list knjige nam kaže njen namen: naj bi bila — tako piše pisatelj sam — mal izraz velike Vam (t. j. gospej Hočevarjevi) dolžne hvaležnosti vsega kraja in okraja, v katerem je izšla in kateremu je namenjena. Knjigi je torej bolj namen, da je književen spomenik veliki dobrotnici Krškega in nekaterim slavnim Krčanom, kakor da bi bilo vsestransko kritično in natančno delo. Iz prebiranja knjige same se čitatelj kmalu prepriča, da je tako. Pisatelj nam kaže najprej zgodovino mesta po raznih dóbah, posebej tudi zgodovino raznih naprav: rokodelskih zadrug, cerkve, ljudske šole, meščanske šole, slavnih Krčanov in sicer J. Dalmatina, Ad. Bohoriča, Valvasorja, M. Hočevarja in njegove soproge. Kar čitamo o krških župnikih (str. 71), pač ne more biti resnično; župniki so bili gledé na sedež vedno le „leskovški“. Med posameznimi tvarinami, katere obdeluje pisatelj, ni pravega razmerja, marveč pisatelj se je ravnal po načelu, da je povedal vse, kar je zvedel o mestu, četudi je to ali ono manj važno ali zanesljivo (n. pr. o čarovnicah).

Ker pa ne zahtevamo od take poljudne knjige, da bi bila vsestransko umerjena po vednostnih pravilih, zato jo lahko imenujemo prijazno spomenico lepega krškega mesta, kateremu bo vsekako pridobila več zanimanja pri Slovencih, domačinom pa vzbudila veselje nad rojstvenim krajem. Omenjamo tudi, da ima knjiga lepo število slik, ki prav dobro pojasnjujejo tiskano besedo. S.

Slovanska knjižnica. Snopič 19. podaje povest V. Beneša-Třebizskega: Pošasti, poslovenil Z. Z. Trbojski. (Strani 72.) Povest se giblje v „višjih krogih“ razvnete domišljije, zato nam ni ugajala. Taki proizvodi se ne morejo prištevati boljšim spisom lepega slovstva. V prevodu so nekatere slovniške nepravilnosti, ki gredó menda na rovaš stavcu. — Vse drugačna je mična in ljubka povest „Zaobljuba“, katero nam podajejo snopiči 20.—23. Četudi je v dogodkih nekoliko naključij, vendar se povest lepo in neprisljano pomiče, kaže krepke značaje, lepa dejanja in zdravo jedro. Zapletena nit se tako lepo razvozla, da je vsem delujočim osebam prav — in čitatelju tudi. Tudi jezikovno je slovenski prevod (Petra Medveščeka) dober in lahek. Na koncu 23. snopiča je kratka

Garšnova pripovedka „Štiri dni“, poslovenil J. J. Kogej, povzeta iz rusko-turških bojev.

Slovenska šolska letna poročila za 1. 1893—94.

Letno poročilo uršulinskih dekliških šol v Ljubljani je prineslo na prvem mestu kratko zgodovinsko črtico: „Uršulinski red in njegovo delovanje v Avstriji“, sp. Rok Merčun, katehet, in „Slavovitico sveti Angeli“, zložila M. Stanislava. Letos so imele čast. uršulinke otroški vrtec, vnanjo osemrazredno dekliško šolo, notranjo osemrazredno dekliško ljudsko šolo in slovensko višjo gospodinjstvo šolo. Letos je dovolilo ministerstvo, da se otvorita slovenska in nemška meščanska dekliška šola; v prvi razred se bodo sprejele učenke že začetkom prihodnjega šolskega leta. Na osemrazredni vnanji šoli je bilo 583 učenk, med temi 558 Slovenk, 22 Nemk, jedna Čehinja in dve Lahinji. Na notranji šoli je bilo 269 učenk, med temi 201 Slovenka, sedem Hrvatice, 48 Nemk, 13 Lahinj. Na višji gospodinjstvi šoli je bilo 16 učenk, od teh 15 Slovenk in jedna Nemka.

Umevno je, da se ne moremo ozirati na vsa letna poročila, kar so jih izdala šolska vodstva. A jedno nas je posebno razveselilo, namreč **Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Mokronogu**, ker nahajamo v njem zanimiv domovinski spis „Mokronog z okolico“ (po raznih virih spisal J. Ravnikar) in pa sliko Mokronoga. Spis obsega 13 strani, je mičen, pa tudi natančen, kolikor moremo soditi. Prav bi bilo, da bi se po tem vzgledu ravnali tudi drugi prijatelji šole in domovine in objavljali v poročilih take spise.

Hrvaška književnost.

Knjige društva sv. Jeronima.

(Piše Janko Barle.)

Oglejmo si na kratko knjige, katere izdaje letos društvo sv. Jeronima. To društvo ima isto nalogo kakor naša družba sv. Mohorja. Do sedaj je izšla:

Danica. Koledar i ljetopis društva svetog Jeronima za god. 1895. 8°. Str. 225. Cena 25. novč. — Letos je tiskana Danica v 41.000 iztiskih, znak, da je priljubljena hrvaškemu narodu. Ker nisem o letošnji glavni seji, katera je bila dné 1. sušca, ničesar poročal, izpregovorim tukaj o njej. Predsednik dr. Feliks Suk se je spomnil najpreje slavnega dr. Račkega, kakor tudi pokojnega narodnega pisatelja, župnika Petra Bučarja, katera sta oba, prvi s svojimi nasveti, drugi s svojimi spisi mnogo koristila društvu. Novih členov je prirastlo 867, tako da jih je imelo društvo na početku tega leta vseh skupaj 11.416, kar je še vse premalo, vendar tudi lepo število za hrvaški narod.

Društvena hiša, katera je veljala 74.437 gld. in 39 novč. je dovršena in povsem izplačana in skupaj z njo šteje društvena imovina 146.250 gld. 37 kr. Pri seji je bilo precčj udov; a posebno važen je predlog, katerega je predložil društveni odbornik in urednik, neumorni Cvetko Rubetić, da se društvene knjige dadó prostemu narodu, obrtnikom in dijakom za 50 novč. na leto. To se je v našem listu že večkrat poudarjalo, in sedaj je ta naša želja izpolnjena. Sedaj je društvo odprto vsakomur, tudi največjemu siromaku, ker one novčiče bo vsakdo lahko zbral, če bo hotel. Seveda, da treba tu delovanja poverjenikov, pa se bo društvo v nekoliko letih neverjetno razširilo. Res morda društvu vsaj v početku ne bo gmotne koristi, ali večja bo korist duševna, da knjige pridejo v večjem številu med narod, in to je namen društva. V današnjih časih, ko se razne pogubne knjige in spisi trosijo tudi že med prosti narod, je še bolj treba knjig, katere bodo dajale vsakomur zdrave krščanske hrane. Toda k Danici!

Med zabavnimi in poučnimi spisi omenjam najprej kratek življenjepis dr. Fr. Račkega. Večja povest: „Dug — zao drug“, katero je napisala Milena S. Pokupska, je zajeta iz narodnega življenja onih krajev, od koder so se do nedavna toliko selili v Ameriko, v to „obljubljeno deželo“. Če kdo, to bi gotovo Hrvati dobili v svoji lastni domovini še mnogo krajev, kjer bi se lahko naselili; a če bi tam vsaj polovico toliko delali, kolikor se mučijo v Ameriki, pridobili bi si izvestno desetkrat toliko, kolikor onkraj morja, zaprečili pa bi pot raznim ptujim elementom, kateri se naseljujejo dan na dan posebno v Slavoniji. Dr. I. Pazman je opisal lepo kapelo sv. Cirila in Metoda v Rimu, katero je postavila ondi Slovanom velika ljubezen in naklonjenost papeža Leona XIII. Tu sta opisani in narisani tudi mesti: Zemun, nasproti Belega Grada, in Mitrovica — starodavni Sirmium. Sivolas pesnik J. Trnski opozoruje Hrvate na znana Plitvička jezera, katera je narava tako obdarila s svojimi čari. „Pokobil se“ od J. Draženovića je majhena, vendar lepa slika iz narodnega življenja v Liki po onem: „honores mutant mores.“ Po neumornem Slomšku posneti spisek: „Dvije tri protiv rakije“, svari narod te kuge, katera se širi tudi med hrvaškim narodom, odkar je manj vina. „Telefon“ je opisal prav poljudno prof. O. Kučera. Tu čitamo še nekoliko poukov po Kneippu, ogled po katoliških misijah in več gospodarskih drobnarij. Dve narodni bajki, nekoliko smešnic in ugank in pa že povsod običajni sejmi završujejo „Danico“, v kateri dobode vsak, posebno pa priprosti čitatelj, dokaj pouka in zabave.

† Vladislav Vežić.

Hrvaška književnost je nedavno izgubila vrlega delavca — pisatelja in pesnika Vladislava Vežića,

kateri je umrl 16. minulega meseca v Varaždinu. Pokojni Vežić je bil plemenita duša in bil je celo svoje življenje vnet prijatelj lepi knjigi. Zibelka mu je tekla v kameniti Dalmaciji, kjer se je porodil dne 26. malega travna l. 1825. v Selinah, a mladost je preživel v bližnjem Vinjercu. Gimnazijo je dovršil v Zadru, a pravoslovne nauke v Zagrebu l. 1847., kjer je tudi opravljal prve službe. L. 1854. se je stalno naselil v Varaždinu, kjer je ostal kot odvetnik in javni beležnik do smrti. Pokojnik je bil izobražen, poznal je po izvirnikih malone vso evropsko književnost. Sicer mu je v njegovi težki službi preostajalo malo časa, a vedno je deloval za lepo knjigo. Oglasil se je že v Kuzmanovičevi: „Zori Dalmatinskoj“, v Zagrebu je urejeval tri leta: „Obći zagrebački koledar“, l. 1852. je izdal „Vienac francoskoga i španjolskoga zabavnoga književstva“, a v Varaždinu je predstavil in napisal jako mnogo znamenitih del. Predstavil je več znamenitih iger za hrvaško gledišče, katero je bilo takrat še v povojih. Jedna od najlepših njegovih del je večja epska pesem v narodnih desetercih: „Sigetski junak Nikola Zrinjski“ l. 1867. — Matica Hrvatska je izdala njegov prevod Goethejeve: „Ifigenije“, a Vienac l. 1890. prinesel je prevod: „Armin in Doroteja“. Pred svojo smrtjo je pisal in tudi dovršil večje pesniško delo domoljubno-poučne vsebine: „Milovanke“, katerega nekoliko odlomkov je bilo že tiskanih v „Viencu“. Poznal je hrvaški jezik kakor malokdo. Posebno je pokazal Hrvatom znamenitjša dela ptujih književnostij, pa si s tem izvestno pridobil lepo mesto med hrvaškimi pisatelji. V miru počivaj!

Ruska književnost.

(Priobčil V. Bučar.)

O bohatyrskem epose slovanskem. *Pojednova Dr. I. Malkal S. J. — Prehled latek o bohatyrskem epose slovanskem. Praga 1894.*

Omenjena knjiga nam podaje skrbno sestavljeno zbirko literature slovanskega junaškega eposa. V prvem poglavju je občni bibliografski razgled, potem pa razgled po slovenski poeziji. Največji del napolnjuje razgled ruskih bilin in maloruskih dum. Pisatelj dobro pozna vse slovansko slovstvo in se ozira tudi na nove spise o tem predmetu. V poglavju o narodnem junaškem eposu popolnjuje ta knjiga dela Pipina, Spasovića in Galahova. Na koncu nahajamo več vzgledov. Knjiga je sploh dobro sestavljena in celó potrebna vsakomur, kateri se zanima za rusko in slovansko slovstvo.

K. Balmont: **Pod sjevernim nebom.** *Elegii, stanci, soneti. Spb. 1894.*

Balmont je znan prelagalec Selovih del, Hofmanna in Hornove zgodovine škandinavskega slovstva. V knjigi „Pod sjevernim nebom“ se javlja Balmont kot izviren pisatelj. Občinstvu podaje